

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

«30» серпня 2021 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Дипломатія та розвідка

рівень вищої освіти : перший (бакалаврський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма : «Міжнародні відносини та регіональні студії»

вид дисципліни : за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2021 / 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу 27.08. 2021 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

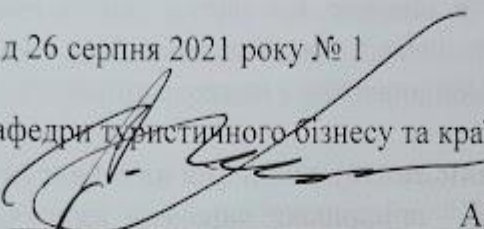
доктор історичних наук, професор, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Сергій ЛИМАН

кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від 26 серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Анатолій ПАРФІНЕНКО

(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

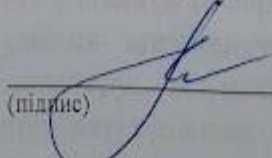
Ганна ПАНАСЕНКО

(підпис)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від 26 серпня 2021 року № 1

Голова методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Дипломатія та розвідка» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» підготовки бакалавра спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Дипломатія та розвідка” є – розкрити причини виникнення, становлення та напрями функціонування розвідки на різних етапах історії від давнини до наших днів, з’ясувати її взаємопов’язаність з дипломатичною діяльністю, як двох невід’ємних складових функціонування держави у міжнародному просторі.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни “Дипломатія та розвідка” є: розглянути закономірності та напрями розвитку розвідувальних служб зарубіжних держав та України; усвідомити значення діяльності розвідувальних служб у розбудові систем безпеки зарубіжних держав та України; показати законні та незаконні засоби збору інформації, види таємної дипломатії та особливості їхнього функціонування у міжнародних відносинах.

Загальні компетентності, передбачені Стандартом вищої освіти МОН України за спеціальністю:

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Загальні компетентності, передбачені робочою групою:

ЗК14 – здатність планувати та управляти часом.

ЗК 15 – уміння виявляти та вирішувати проблеми;

ЗК 16 – уміння аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення;

ЗК 18 – здатність до адаптації та дії в новій ситуації, зокрема в міжнародному контексті;

ЗК 19 – навички міжособистісної взаємодії, цінування та повага різноманітності та багатокультурності;

Спеціальні (фахові) компетентності, передбачені Стандартом вищої освіти МОН України за спеціальністю:

СК 2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК 3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК 4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.

СК 5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

СК 6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).

СК 10. Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.

СК 12. Здатність до здійснення комунікації та інформаційноаналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).

Спеціальні (фахові) компетентності, передбачені робочою групою:

СК 19 Здатність оцінювати регіональні комплекси безпеки та військово-політичного співробітництва країн та регіонів світу.

СК 20 Здатність визначати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні, юридичні, економічні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобальних процесів.

1.3. Кількість кредитів - 3

1.4. Загальна кількість годин - 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-

Семестр	
8-й	-
Лекції	
24 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
54 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	-

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **результатів навчання** :

Результати навчання, передбачені Стандартом вищої освіти МОН України за спеціальністю:

РН 01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН 02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.

РН 03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН 04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

РН 05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.

РН 08. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

РН 09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

РН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами на професійному рівні, необхідному для ведення професійної дискусії, підготовки аналітичних та дослідницьких документів.

РН 14. Використовувати сучасні цифрові технології, спеціалізовані програмне забезпечення, бази даних та інформаційні системи для розв'язання складних спеціалізованих задач у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

РН 15. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, 8 міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.

РН 16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

Результати навчання, передбачені робочою групою:

РН 18. Розуміти основи сучасного міжнародного права, його впливу на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

РН 19. Визначати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні, юридичні, економічні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобальних процесів.

РН 22. Аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, готувати інформаційні та аналітичні документи, із дотриманням норм та правил їх оформлення.

РН 23. Розуміти події міжнародного життя, процеси в сфері міжнародного співробітництва та міжнародної безпеки, стан взаємодії та конфлікту в міжнародних системах.

РН 24. Здійснювати діяльність у дипломатичній та інших суміжних до міжнародного співробітництва сферах.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ. Таємна дипломатія та розвідка у Давнину, Середні віки і Новий час.

Тема 1. Таємна дипломатія та розвідка як навчальна дисципліна й напрям наукових досліджень. Теоретичні аспекти та етапи діяльності розвідувальних служб.

Предмет та завдання курсу. Сутність таємної дипломатії та її види. Поняття «розвідка». Завдання та специфіка діяльності розвідки. Види і функції розвідки. Механізм здійснення розвідувальної діяльності. Засоби добуття інформації. Характер взаємодії розвідки, суспільства і влади.

Тема 2. Зародження та функціонування таємної дипломатії й розвідки у стародавніх державах.

Специфіка таємної дипломатії й розвідки у Стародавньому світі. Таємна дипломатія і розвідка Стародавнього Єгипту. Стан та напрями розвідувальної діяльності міст-держав Месопотамії, Ассирії, Персії. Особливості організації розвідки стародавніх держав Індії та Китаю.

Розвиток таємної дипломатії у Стародавній Греції. Розвідка під час греко-перських війн. Таємна дипломатія і розвідка Македонії й елліністичних держав. Організація розвідувальної діяльності Римської республіки. Таємна дипломатія і розвідка Римської імперії.

Тема 3. Розвиток таємної дипломатії й розвідки у добу Середньовіччя.

Специфіка таємної дипломатії й розвідки у добу Середньовіччя. Розвідницький потенціал Церкви. Стан професійної розвідки та контррозвідки Візантійської імперії. Занепад та стагнація розвідки у варварських й феодальних державах Західної Європи до кінця XIII ст. Таємна дипломатія і розвідка держав Західної Європи у XIV-XV ст. Спроби відродження розвідки. Розвідка середньовічних арабських країн. Особливості розвідки у Монгольській державі. Організація розвідки турків-османів. Таємна дипломатія і розвідка середньовічних держав Південної Азії та Далекого Сходу.

Тема 4. Особливості таємної дипломатії й розвідки у XVI - першій половині XVII ст.

Вплив абсолютизму на стан розвідки. Нові завдання розвідки та контррозвідки держав Західної Європи у Великих Географічних відкриттях. Реформація і контрреформація : таємні війни. Еволюція розвідувальної служби англійських Тюдорів. Розвідка Габсбургів у XVI - першій половині XVII ст. Апарат таємної служби кардинала Рішельє. Розвідка й таємна дипломатія Речі Посполитої, козаків й Росії. Таємні війни держав Сходу у XVI - першій половині XVII ст.

Тема 5. Організація та діяльність розвідувальних служб у державах Європи і Азії в другій половині XVII – на початку XIX ст.

Вдосконалення методів розвідницької діяльності у другій половині XVII – на початку XIX ст. Французька розвідка за часів Людовіка XIV. Організація та особливості діяльності англійської розвідки другої половини XVII – першої половини XVIII ст. Австрійська та пруська розвідка другої половини XVII – першої половини XVIII ст. Розвідка в країнах Центральної та Східної Європи у другій половині XVII –XVIII ст. Засоби роботи розвідки під час війни американських колоній за незалежність. Розвідувальна діяльність провідних країн проти революційної Франції. Таємні служби Наполеона Бонапарта. Головні тенденції розвитку таємних служб країн Сходу другої половини XVII – на початку XIX ст.

Тема 6. Таємна дипломатія та розвідка у XIX – на початку XX ст.

Таємний фронт країн Священного союзу. Спецслужби монархічних держав у боротьбі проти «революціоналізації» Європи. Протистояння розвідок Англії, Франції, Росії напередодні та під час Кримської війни 1853-1856 рр. Таємна дипломатія й розвідка під час та після об'єднання Італії й Німеччини. Діяльність розвідки та контррозвідки Великої Британії

наприкінці XIX – на початку XX ст. Спецслужби Франції наприкінці XIX – на початку XX ст. Таємні місії спецслужб Російської імперії другої половини XIX – на початку XX ст. Таємная дипломатія й розвідка США у XIX – на початку XX ст. Японська розвідка в XIX – на початку XX ст.

Розділ 2. Таємна дипломатія та розвідка у добу Новітньої історії

Тема 7. Діяльність розвідувальних служб воюючих та нейтральних держав в роки Першої світової війни.

Розвідка Антанти і Троїстого союзу та створення стратегічних планів ведення війни. Головні особливості розвідницької діяльності під час Першої світової війни. Спецслужби Великої Британії під час Першої світової війни. Французьке Друге бюро під час Першої світової війни. Російська розвідка в роки Першої світової війни та революційних подій 1917-1918 рр. Німецька розвідка в роки Першої світової війни. Американська розвідка у Першій світовій війні. Таємна дипломатія та розвідка наприкінці Першої світової війни.

Тема 8. Дипломатія і розвідка провідних країн світу у міжвоєнний період.

Таємні війни великих держав під час роботи Паризької та Вашингтонської конференцій (1919-1922 р.). Структура та функції спеціальних служб Німеччини у 1919-1939 рр. Італійська розвідка у 1919-1939 рр. Діяльність японської розвідки у міжвоєнний період. Таємний фронт дипломатії й розвідки Великої Британії у 1919-1939 рр. Основні напрями роботи французьких спецслужб у 1919-1939 рр. Особливості діяльності спецслужб США у 1919-1939 рр. Органи розвідки та контррозвідки СРСР міжвоєнного періоду. Спецслужби Української Держави, УНР, УРСР міжвоєнного періоду. Таємна дипломатія та розвідка напередодні Другої світової війни. Політика умиротворення агресорів.

Тема 9. Організація та напрями діяльності розвідувальних служб провідних країн в роки Другої світової війни.

Розвідка й таємна дипломатія під час “Дивної війни”. Реалізація плану «Гельб». Операції спецслужб воюючих країн у другій половині 1940 – першій половині 1941 рр. Підготовка спецслужб Німеччини та її сателітів до нападу на СРСР. Провал плану «Барбаросса» та реалізація японської «Операції Z». Діяльність німецьких спецслужб на окупованих радянських територіях. Успіхи та втрати радянської розвідки в 1942-1945 рр. Функції та діяльність контррозвідки «Смерш». Операції спецслужб західних союзників в 1941-1945 рр. Таємна діяльність транснаціональних інститутів у роки Другої світової війни. Банк міжнародних розрахунків. Проекти та спроби сепаратного перемир’я. Поразка нацистської Німеччини. Розвідка воюючих держав наприкінці Другої світової війни. Поразка Японії.

Тема 10. Особливості функціонування розвідки і таємної дипломатії у період «холодної війни».

Головні тенденції діяльності розвідок країн світу в роки «Холодної війни». Реорганізація та напрями діяльності спецслужб СРСР в 1945-1991 рр. Організаційна структура та напрями діяльності спецслужб США в роки «Холодної війни». Організація і діяльність британських спецслужб в роки «Холодної війни». Структура й головні операції французьких та західнонімецьких спецслужб в роки «Холодної війни». Таємні операції радянської та західних розвідок на першому етапі «Холодної війни» (друга половина 40-60-ті роки). Протистояння радянської та західних розвідок на другому етапі «Холодної війни» (70-80-ті рр.). Таємна дипломатія і розвідка країн соцтабору у 1950-80-х рр. Діяльність маоїстської агентури. Таємні війни в Центрально-Східній Європі та СРСР у 1989-1991 рр. Завдання та операції розвідки Ізраїля й арабських країн.

Тема 11. Організація і діяльність розвідувальних служб провідних держав світу та України наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Структурні трансформації розвідки провідних країн у постбіполярну добу. Оптимізація роботи розвідки США в умовах постбіполярного світу. Розвідка країн Європейського союзу та Великої Британії у постбіполярну добу. Зміни організації, масштабів та принципів діяльності розвідки пострадянських країн. Формат співпраці розвідки країн СНД. Правова база, структура та пріоритети діяльності спецслужб незалежної України. Пріоритетні напрями діяльності розвідки КНР на сучасному етапі. Війни розвідок країн світу у 1990-ті роки. Таємна дипломатія та шпигунські скандали у 2000-ні роки. Розвідка та Сили спеціальних операцій провідних країн у боротьбі проти ІД.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р	л		п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Вступ. Таємна дипломатія та розвідка у Давнину, Середні віки і Новий час												
Тема 1. Таємна дипломатія та розвідка як навчальна дисципліна й напрям наукових досліджень. Теоретичні аспекти та етапи діяльності розвідувальних служб	9	2	2			5						
Тема 2. Зародження та функціонування таємної дипломатії й	9	2	2			5						

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
розвідки у стародавніх державах													
Тема 3. Розвиток таємної дипломатії й розвідки у добу Середньовіччя	7	2				5							
Тема 4. Особливості таємної дипломатії й розвідки у XVI - першій половині XVII ст.	7	2				5							
Тема 5. Організація та діяльність розвідувальних служб у державах Європи і Азії в другій половині XVII – на початку XIX ст.	9	2	2			5							
Тема 6. Таємна дипломатія та розвідка у XIX – на початку XX ст.	7	2				5							
Разом за розділом 1	48	12	6			30							
Розділ 2. Таємна дипломатія та розвідка у добу Новітньої історії													
Тема 7. Діяльність розвідувальних служб воюючих та нейтральних держав в роки Першої світової війни	9	2	2			5							
Тема 8. Дипломатія і розвідка провідних країн світу у міжвоєнний період	7	2				5							
Тема 9. Організація та напрями діяльності розвідувальних служб провідних країн в роки Другої світової війни	9	2	2			5							
Тема 10. Особливості функціонування розвідки і таємної дипломатії у період «холодної війни»	9	2	2			5							

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Тема 11. Організація і діяльність розвідувальних служб провідних держав світу та України наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.	8	4				4							
Разом за розділом 2	42	12	6			24							
Усього годин	90	24	12			54							

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Таємна дипломатія та розвідка як навчальна дисципліна й напрям наукових досліджень. Теоретичні аспекти та етапи діяльності розвідувальних служб	2
2	Тема 2. Зародження та функціонування таємної дипломатії й розвідки у стародавніх державах	2
3	Тема 5. Організація та діяльність розвідувальних служб у державах Європи і Азії в другій половині ХVІІ – на початку ХІХ ст.	2
4	Тема 7. Діяльність розвідувальних служб воюючих та нейтральних держав в роки Першої світової війни	2
5	Тема 9. Організація та напрями діяльності розвідувальних служб провідних країн в роки Другої світової війни	2
6	Тема 10. Особливості функціонування розвідки і таємної дипломатії у період «холодної війни»	2
	Разом	12

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Таємна дипломатія та розвідка як навчальна дисципліна й напрям наукових досліджень. Теоретичні аспекти та етапи діяльності розвідувальних служб Розширити лекційний матеріал інформацією про характер взаємодії розвідки, влади й суспільства.	5
2	Зародження та функціонування таємної дипломатії й розвідки у стародавніх державах Проаналізувати ступінь ефективності використання у Давнину тайнопису, шифру, поштових голубів і ластівок для повідомлень.	5
3	Розвиток таємної дипломатії й розвідки у добу Середньовіччя З'ясувати, чому у Середні віки правителі та полководці активно використовували для розвідницької діяльності мандруючих лицарів, купців, жонглерів, місіонерів	5

4	Особливості таємної дипломатії й розвідки у XVI - першій половині XVII ст. Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням діяльності першого професійного криптоаналітика Антуана Россіньоля	5
5	Організація та діяльність розвідувальних служб у державах Європи і Азії в другій половині XVII – на початку XIX ст. Критично проаналізувати свідчення сучасників Наполеонівських війн щодо ступеня організації й ефективності французької військової розвідки.	5
6	Таємна дипломатія та розвідка у XIX – на початку XX ст. Розширити лекційний матеріал інформацією про таємні операції засновника німецької розвідки Вільгельма Штібера	5
7	Діяльність розвідувальних служб воюючих та нейтральних держав в роки Першої світової війни Зробити порівняльний аналіз діяльності військових розвідок воюючих держав.	5
8	Дипломатія і розвідка провідних країн світу у міжвоєнний період Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням діяльності Розвідочної управи Генерального штабу Збройних сил УНР, Відділу закордонної інформації політичного департаменту МВС УНР	5
9	Організація та напрями діяльності розвідувальних служб провідних країн в роки Другої світової війни Критично проаналізувати основні прорахунки німецької розвідки під час підготовки нападу Німеччини на СРСР	5
10	Особливості функціонування розвідки і таємної дипломатії у період «холодної війни» Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням ідеологічного чинника у мотиваціях агентів спецслужб наддержав.	5
11	Організація і діяльність розвідувальних служб провідних держав світу та України наприкінці XX – на початку XXI ст. Зробити порівняльний аналіз діяльності розвідок провідних держав сучасності.	4
	Разом	54

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом

7. Методи навчання.

Методи навчання, як впорядковані способи взаємопов'язаної, целеспрямованої діяльності викладача та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів), спрямовані на реалізацію вимог методів. Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема, технічні засоби.

7.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;

- розповідь;
- пояснення.

7.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

7.3. Практичні методи навчання:

- метод робіт із письмовими джерелами;
- метод робіт із аудіо/відеоматеріалами;
- практичні заняття.

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Дипломатія та розвідка» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення модульної оцінки, при проведенні іспиту і враховуються при визначенні підсумкової оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на підсумкових заняттях та/або виконанням індивідуальної роботи

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;
- виконання творчих завдань.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин.

Заліковий білет має тестову форму. Білет містить 20 тестових завдань, студент одержує 2 бали за кожну вірну відповідь.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Критерії оцінювання

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий розділ включає завдання для самостійної роботи, письмові контрольні роботи тощо. Оцінка за розділ – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять, підсумкового контролю за підсумками вивчення

розділу. Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Дипломатія та розвідка».

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточного і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку у 8 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового заліку.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Залік	Сума	
Розділ 1						Розділ 2							Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	60	40	100

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Поточний контроль та самостійна робота						Разом	Залік	Сума
Розділ 1			Розділ 2					
T1	T2	T5	T7	T9	T10	60	40	100
10	10	10	10	10	10			

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами проведення поточного контролю та семінарських занять. Враховуючи кількість семінарських занять (12 годин), кожна відповідь на семінарських заняттях оцінюється максимум в 10 балів.

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів
10	Студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом; виявляє творчі здібності; здатен самостійно ставити та вирішувати завдання; самостійно знаходити та використовувати матеріал; вільно самостійно та аргументовано викладає його під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; демонструє вміння самостійно робити висновки; студент активно працює протягом семінарського заняття; впевнено відповідає на додаткові запитання; відповідь обов'язково супроводжується інформативною презентацією.
9	Відповідь студента є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію; зроблені аргументовані висновки; студент активно працює протягом усього семінарського заняття; показує глибоке оволодіння лекційним матеріалом; здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; студент активно працює протягом семінарського заняття; впевнено відповідає на додаткові запитання; відповідь супроводжується презентацією.
8	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом; обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; вміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити та розв'язувати завдання; самостійно оцінює життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; відповідь супроводжується презентацією; під час відповідей на додаткові запитання мають місце деякі неточності.
7	Студент демонструє достатньо систематизовані знання навчального матеріалу; аргументовано використовує їх; вміє знаходити джерело інформації та аналізувати її під час усних виступів та письмових відповідей; розкриває зміст теоретичних питань; відповідь супроводжується презентацією, яка містить певні неточності; при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі незначні помилки.
6	В цілому студент володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації; без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності; студент припускається помилок, відповідаючи на додаткові питання; відповідь супроводжується презентацією, в оформленні якої присутні серйозні помилки.
5	Студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом; студент в цілому оволодів суттю питань з даної теми, втім, відсутні глибокий та всебічний аналіз представленого матеріалу, а також його обґрунтування та аргументація; студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
	Відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; фрагментарно, поверхово (без

4	аргументації та обґрунтування) викладає їх зміст під час усних виступів та письмових відповідей; недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому неточності; відповіді на запитання містять логічні та фактографічні помилки; відповідь не супроводжується презентацією.
3	Студент частково володіє навчальним матеріалом, допускаючи при цьому суттєві помилки; не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей; відсутні відповіді на додаткові запитання; відповідь не супроводжується презентацією.
2	Студент демонструє фрагментарні знання; не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки; відповідь не супроводжується презентацією.
1	Студент фактично не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань; презентація відсутня.

Оцінювання здійснюється відповідно до шкали ЗВО.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Методичне забезпечення

Лиман С. І. Дипломатія та розвідка : навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» / Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 46 с.

Основна література

1. Бояджи Э. История шпионажа. В 2-х тт. / пер. с итал. Л. Кориной / Э. Бояджи. М.: ОЛМА Медиа Групп, 2003. Т. 1. 544 с.; Т. 2. 640 с.
2. Біла книга. 2021. Служба зовнішньої розвідки України. К., 2021. 72 с.
3. Войсковая разведка: Сборник / Ред.-сост. А.Е.Тарас. Минск. : Харвест, 2004. 511 с.
4. Всемирная история шпионажа / Авт.-сост. М. И. Умнов. М.: Олимп, АСТ, 2000. 481 с.

5. Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
6. Даллес А. Искусство разведки. М.: Международные отношения - МП «Улисс», 1992. 288 с.
7. Марущак М. Й. Історія дипломатії ХХ ст.: Курс лекцій / М. Й. Марущак. Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.
8. Пик С. М. Таємна дипломатія і розвідка у міжнародних відносинах : навч. посібник / С. М. Пик . Львів : ЛНУ імені Івана Франка , 2012. 514 с.
9. Плэтт В. Стратегическая разведка. Основные принципы / В. Плэтт. М.: Форум, 1997. 376 с.
10. Ричелсон Д. Т. История шпионажа ХХ века / Д. Т. Ричелсон. М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. 560 с.
11. Скрипник О. Українська розвідка / О. Скрипник. Київ: АДЕФ-Україна, 2020. Т. 1-2.
12. Фалиго Р. Всемирная история разведывательных служб. / Р.Фалиго, Р. Коффер. Пер. с франц. В 2 тт., М.: Терра, 1997. Т. 1. 528 с.; Т. 2. 304 с.

Допоміжна література

1. Бухгайт Г. Абвер - щит и меч III рейха / Г. Бухгайт; Пер. с нем. Ю. А. Неподаева. М.: Яуза и Эксмо, 2003. 384 с.
2. Вилинович А. Антология шпионажа / А. Вилинович. М.: Арий, 2015. 400 с.
3. Вольф М. Игра на чужом поле. Тридцать лет во главе разведки / М. Вольф. М.: Международные отношения, 1998. 392 с.
4. Гелен Р. Война разведок: Тайные операции спецслужб Германии, 1942-1971 / Р. Гелен; Пер. с нем. В. Г. Чернявского, Ю. Д. Чупрова. М.: Центрполиграф, 2003. 432 с.
5. Дамаскин И. А. Битвы разведок, 1941-1945 гг. / И. А. Дамаскин. М.: Вече, 2005. 480 с.
6. Дамаскин И. А. 100 великих разведчиков / И. А. Дамаскин. М. Вече, 2007. 346 с.
7. Девайн Д. Вдале полювання. Історія головного шпигуна Америки / Д. Девайн, В. Лоеб. Харків; Фоліо, 2018. 320 с.
8. Дмитренко В. Розвідка та інші таємні служби Стародавнього Риму і його супротивників / В. Дмитренко. Львів: Кальварія, 2008. 752 с.
9. Дундуков М. Ю. Разведка в государственном механизме США. М.: Кучково поле, 2008. 448 с.
10. Ландер И. И. Негласные войны : история специальных служб, 1919-1945 : в 2-х книгах, [в 3-х томах] / И. И. Ландер. Одесса : Друк, 2007. Кн. 1: Условный мир. 2007. 622 с.; Кн. 2: Война, Т. 1. 2007. 643 с.; Кн. 2: Война, Т. 2. 2007. 530 с.
11. Лиман С. И. Разведка в Византийско-вандалской войне 533–534 годов // Lauea III. Античный мир и Средние века : Чтения памяти профессора Владимира Ивановича Кадеева. Х., 2021. С. 123-126.

12. Лутиис П. де. История итальянских секретных служб / П. де Лутиис. М.: Прогресс, 1989. 320 с.
13. Мадер Ю. Абвер: щит и меч Третьего рейха / Ю. Мадер. Ростов н/Д: Феникс, 1999. 320 с.
14. Маклахан Д. Тайны английской разведки (1939–1985) / Д. Маклахан : пер. с англ. М.: Терра, 1997. 365 с.
15. Млечин Л. Служба внешней разведки / Л. М. Млечин. М.: Эксмо, Яуза, 2004. 616 с.
16. Мосов С. П. Аэрокосмическая разведка в современных военных конфликтах: монография. Киев: Изд. дом “РУМБ”, 2008. 248 с.
17. Мосов С. П., Селюков О. В. Космічна розвідка в локальних війнах ізбройних конфліктах сучасності // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2019. №3. С. 88-94.
18. Остапенко П. В. Тайная война в Древнем мире. Минск: Харвест, 2004. 512 с.
19. Полмар Н. Энциклопедия шпионажа / Н. Полмар, Т. Б. Аллен : Пер. с англ. В. Смирнова. М.: КРОН-ПРЕСС, 1999. 816 с.
20. Север А. История КГБ / А. Север. М.: Алгоритм, 2008. 336 с.
21. Хёттль В. Секретный фронт. Воспоминания сотрудника политической разведки Третьего рейха. 1938-1945 / В. Хёттль. Перевод Ю. Чупрова. М.: Центрполиграф, 2003. 400 с.
22. Уайтон Ч. Знаменитые шпионы / Ч. Уайтон; Пер. с англ. Н. Лихачевой. М.: Терра, 1996. 272 с.
23. Уолтон К. Британская разведка во времена холодной войны / К. Уолтон. М.: Центрполиграф, 2016.
24. Филби К. Моя тайная война / К. Филби. М.: Воениздат, 1989. 123 с.
25. Черняк Е. Б. Пять столетий тайной войны. Из истории секретной дипломатии и разведки / Е. Б. Черняк. М.: Международные отношения, 1991. 2-е изд. 560 с.
26. Эндрю К. КГБ: История внешнеполитических операций от Ленина до Горбачева / К. Эндрю, О. Гордиевский : Пер. с англ. 1992. 768 с.
27. Aldrich R. J. The Hidden Hand: Britain, America and Cold War Secret Intelligence / R. J. Aldrich. London: John Murray, 2006. 733 p.
28. Aldrich R. J. The Black Door: Spies, Secret Intelligence and British Prime Ministers / R. J. Aldrich, Cormac R. London: Collins, 20016. 606 p.
29. Andrew C. For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency from Washington to Bush / C. Andrew (London, HarperCollins, 1995, 660 p.
30. Andrew C. The Secret World: A History of Intelligence / C. Andrew. Yale University Press, 2018. 896 p.
31. Kitson S. The Hunt for Nazi Spies: Fighting Espionage in Vichy France / S. Kitson Chicago: University of Chicago Press, 2008. 218 p.
32. Nigel W. At Her Majesty's Secret Service: The Chiefs of Britain's Intelligence Agency, MI6 / W. Nigel. London: Greenhill, 2006. 296 p.

13. Кёлер Дж. Секреты Штази. История знаменитой спецслужбы ГДР [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://booksonline.com.ua/view.php?book=87528>

14. Семин Н. Л. Спецслужбы США в 2001-2006 гг. (проблемы взаимоотношений с другими институтами государства и обществом) <https://www.twirpx.com/file/2288192/>

15. Філонов О. В. Специфіка структурної побудови, функціонування і діяльності поліції, жандармерії та спеціальних служб Російської імперії як органів, що здійснювали протидію тероризму в кінці XIX – на початку XX ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhive.nbuiv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12fovnpс.pdf>

11. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;

– дистанційно на платформі Classroom (<https://classroom.google.com/u/0/c/MjY2NDQzODM5NjI1?hl=ru>) проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

– аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 10% практичних та семінарських занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти залік в тестовій формі дистанційно на платформі Classroom.